

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: MESTER SYNAALS FORTELLING I (1780)

Citation: Ewald, Johannes: "MESTER SYNAALS FORTELLING I (1780)", i Ewald, Johannes: *Johannes Ewalds samlede skrifter*, Gyldendal, (1969), s. 266. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-ewald05val-shoot-workid96626.pdf> (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Johannes Ewalds samlede skrifter

MESTER SYNAALS FORTELLING I (1780)

MESTER SYNAAL FORTELLER SIT LEVNETSLØB. ADSKILLIGE SPØRGSMÅL, SOM I ANLEDNING DERAFF BLIVE FOREBRAGTE I SELSKABET. MESTER SYNAALS FORUNDERLIGE REYSE TIL RAVGALLINIEN OG TIL ABEKATTENES ØE (*)

Vi vare blevne enige om vort Selskabs Indretninger, førend det endnu syntes os Tid, at skilles ad. Hr. Pansa foresloeg derfor at gjøre en Begyndelse til Forsøg, og i den Hensigt adspurgte han de Tilstedeværende, om de vidste noget, hvis Natur fordrede, at det strax maatte berettes - Det blev ved de fleeste Stemmer afgjort, at alle de Tildragelser, hvorpaa de foregaaende Dage vare saa frugtbare, endnu vare umoedne til at fortelles, og at de Fremmede burde ikke allene være meer forvissede om deres Sandfærdighed, men og bedre underrettede om deres Beskaffenhed og Følger, førend de befattede sig dermed. - Det blev altsaa besluttet, at en af Medlemmerne skulde fortelle det mærkværdigste i hans Levnetsløb, for saaledes at tilbringe det øvrige af Dagen. - Til Hr. Morten Synaals ikke ringe Moerskab blev denne Ære ham overdraget, baade som Dansk, som Vert i Huset, og som den Sidstkomne. - Ingen var for Resten misfornøiet med dette Valg, uden Hr. Magister Jeppe Simonsen, som af en hans Stand tilgivelig Fordom, rømmede sig strax, saasnart det blev adspurgt, hvo der skulde tale - Mig, som Selskabets

*
- 267

Skriver blev det paalagt, at opskrive Alting med den yderste Nøiagtighed efter Hr. Morten Synaals Mund, saaledes at det under Straf af vilkaarlige Bøder skulde være mig formeent at forandre, eller forsætligviis at udelade et eneste Ord. - Som jeg og herved bevidner, og altid naar paakræves, er beredvillig til at bevidne, at efterfølgende meget mærkværdige og opbyggelige Levnetsløb, er Ord for Ord saaledes opskrevet, som det kom ud af Munden paa Velbemeldte Hr. Morten Synaal. - Efterat han havde leet sig ret træt af vore Løier, som han behagede at udtrykke sig; efterat han forskiellige Gange havde gnedet sig paa Albuen, spurgt om vi var kloge, og soeret paa, at han aldrig havde havt noget Levnetsløb, begyndte han endelig, da han blev overbeviist om Sagens Nødvendighed, saaledes, som følger. -

Mit Levnetsløb, hihihih! Hr. Præsident, skulde jeg sige, og, hihi, de samtlige høie Herrer hem pitsch

- Men hvad Pokker, hahahahihu, hvad leer han af Hr. Slikketæer? - Han kan dog ikke regne sig blant de høie Herrer? - Hæ? - det var Synd at sige om ham, at han var for høy hihi - Nei for Spøg staae op engang, og lad mig tage Maal af ham -

Gud forlade min slemme Synd, troer jeg ikke, at jeg kunde sy e en heel Klædning til ham af det Klæde, som en anden skikkelig Karl behøvede til et par Buxer - (*) hahahaha - Jeg beder om Forladelse, Hr. Præsident, men jeg kan ikke bare mig for at lee, saa snart jeg seer paa Slikketæren. hehehehihy -

Her gjorde Hr. Præsident Pansa den Anmærkning, at som alting har sin Tid, som det er bedre at gjøre een Ting og at gjøre den got, end at gjøre meget og ilde, som man ikke kan søbe og blæse paa eengang, og som den Hund, der gjør, ei tillige kan bide, saaledes burde det være Herr eller egentligere

* *
- 268

Mester Morten Synaal paalagt, enten at fortelle uden at lee, eller at lee uden at fortelle - Hvorpaa bemeldte Mester Morten Synaal paa ny begyndte at fortelle sit Levnetsløb i følgende Udtryk. -

Nu nu, Hr. Præsident, jeg kan begge Dele, og sandt at sige, vilde jeg helst det sidste - Men som skrevet staaer, at man vel maae sidde sin Ven nær, men ikke sidde Laaret af ham, saa er jeg, naar det skal gielde, og helst i mine Amtsforretninger saa alvorlig, som om jeg kunde være Præsident - hem hartsch Pftey? - Jeg har snakket med Præsidenter, førend i Dag - der var den forrige i Raadstuen - Jeg har Snese Gange talt med ham, som jeg kunde tale med Dem eller med en anden af mine Laugsbrødre - Gud forlade min slemme Synd, men man kan ikke vide hvad der kan hendes en i Verden, og det er got at holde Venskab med alle, sagde min salige Fader, Jesper Mortensen, som De maaskee vel kiendte; han var Degn i Buterup - Saa var det i den Sag, som Mester Christian Pialt havde lagt an imod mig, hvorom De da vel har hørt tale - Det er

bekjendt nok, thi han var Mester, og er Mester, og skal blive Mester for mig, saalænge han lever, endskiønt den, jeg vil ikke sige hvad jeg meener, skammede sig ved sin Profession, saasnart han var bleven riig derved, og med al Magt vilde have, at man skulde kalde ham Hr. Pialt og ikke Mester Pialt - den, som gjør sig selv til Hund, maae ikke tage ilde op, at man kalder den Mante, sagde altid min beste Moder, Gud have hende salig, hun var født paa Tudse Næss og heed Bodil Anders Datter; og den, som ikke selv tør være bekjendt, hvad han er, kan ikke begiere, at andre skal holde ham stort i Ære, som skrevet staaer - Men jeg havde dog maaskee, som man siger, kunde sluppet galt nok fra Sagen, dersom jeg ikke til Lykke just i den samme Tid, havde syed et par Buxer for en vis Løber, som holdt af en vis Kammerpige, dertiente hos en vis fornemme Frue, 269 der holdt Bedetimer med en vis ung Herre, der havde meget at sige i Raadstuen - Og, kort at fortælle, hvad mit Levnetsløb angaaer, thi jeg maae vel have haft et Levnet, saavel som alle andre christne Mennesker, og jeg kan i visse Maader vel sige, at det har løbet, især siden min salig Kone døde, endskiønt uden at fortælle hende, nu er hun i sin Herres Glæde, men medens hun levede, var hun den skinbarlige Satan - Jeg kan vel sige, at jeg siden vor Bryllupsnat aldrig har haft nogen glad Time hos hende, og at mit Levnet i den Tid, langt fra at løbe, heller gleeed, som en rusten Stoppenaal, som skrevet staaer - Saa var min Fader Degn i Buterup, en heel klygtig og vindskibelig Mand i sit Embede, og han avlede foruden mig tre Sønner som han loed kalde Sadrach, Mesech, og AbedNego, og to Døttre, hvoraf den ene heed Zippora og den anden Keren-Happuk - Jeg kunde have faaet ligesaa skiønt et Navn, som alle de andre, men til min Ulykke paastod hele Slægten, at hans salige Fader skulde kaldes op, og det er Aarsag i, at jeg kun heder Morten - Forresten gjorde han og en Regnebog paa Riim heel artig og opbyggelig at læse, som jeg endnu kan forevise et Blad af, hvori jeg engang har faaet Svidsker fra min Urtekræmmer - Jeg glemmer aldrig de Svidsker - Det var en Søndag Middag, og den gode salige Kone levede endnu - Kort at fortælle, som jeg er en stor Elsker af Svidsker, og jeg, som man siger, greb noget for tidlig til Fadet, saa fik jeg dem i Hovedet istedetfor at faae dem i Maven, som det er mig best bekjendt, og jeg endnu kan forevise Pletterne paa min Barcans Vest, som jeg har giemt til en Afmindelse, og som hænger i mit brune Klædeskab - Det havde hørt min salige Bestefader Morten Jespersen til, som havde levet i den Svenske Krig, og han sagde endnu paa sin Døds seng til mig, at saa længe jeg havde det Skab vel fuldt af Klæder, skulde jeg aldrig komme til at gaae nøgen -

270

Ellers vilde min Fader med al Magt have mig til Bogen, for det første, eftersom han selv var Degn, og for det andet, fordi jeg heed Morten, og der, som han sagde, kunde blive en anden Morten Luther af mig, hvilket ikke var for meget, da der nok kunde behøves en frisk, hver to til trehundrede Aar, helst i vore besværlige Tider - Som de da og forværres daglig og det Klæde, som jeg i min Ungdom har kunnet købe for to Rigsdaler, koster nu tre, som skrevet staaer - Ellers vilde min salig Moder, som lever endnu, om hun ikke var død i Fior, da jeg sendte hende noget Islandsk Lammekiød, og en Pakke Tøi af forskellige Sorter, som hun kunde gjøre Huer og Kyser til Bønderkonerne af, hvilket altid har været hendes Liv, som man siger - Men jeg havde, som sagt er, altid meer Lyst til at sye, end til at synge, og derfor paastod min Moder, at jeg skulde være Skræder, som jeg og da er bleven det med Gud og Æren, og ventelig bliver det til min Dødsdag - Forresten erindrer jeg intet af mit saa kaldte Levnetsløb, uden at jeg er født og baaret af christelige Forældre, i Høehøsten, det samme Aar, som Peer Jensens Gaard brændte af i Buterup - Saa er jeg og døbt, som man da kan see det af Kirkebogen - Jeg har tient for Dreng og for Svend her paa Amtet - Nu har jeg været Mester i fem og tyve Aar, og af dem har jeg været gift i de tyve, det Gud forbarme sig, nu er hun død og borte - Ellers er den ene Dag mig som den anden, Søndagen undtagen, da jeg gaaer paa Kroen eller et andet Sted, og hendriver Aftenen ved et Glas Øll og en Pibe Tobak i al Christelighed og Skikkelighed - Forresten tilbringer jeg min Tid, som alle andre Mennesker, med at tage Maal og at skiære til, med at sove, spise og drikke

- Om Aftenen læser jeg gjerne Aviser eller andre Eventyrer, og nu er jeg her -

Saaledes bragte Mester Morten sit mærkværdige Levnetsløb, ikke uden stor Besværlighed til Ende, 271 og han indbød os nu ved at see sig smilende rundt omkring, til et almindeligt Bifald - Vi, som forstod Dansk, kunde naturligt nok ikke bare os for at lee, hvilket han antog som et ufeilbarligt Kiendetegn herpaa; hvorfor han og ret af Hiertet gjorde os Selskab - De Faa, som ikke forstod saa meget af vort Sprog endnu, Spanieren, Polakken og Schweitseren, smilede med, enten af Høflighed eller fordi de blev anstukne - Magister Jeppe Simonsen, var den eneste, som vedligeholdte en lærd og forhaanende Alvorlighed; og han bladede den hele Tid frem og tilbage i Veimanns Phytanthozaiconographia, hvilken han til sin ikke ringe Fornøielse havde opdaget blandt Schweitserens Bøger, hvis Værelse vi just vare samlede paa - Men han blev meer opmærksom, da jeg efter en af mit Embedes Forretninger, som jeg har glemt at anføre, skulde oplæse velbemeldte Levnetsløb paa Latin, et Sprog, som vi, paa vor Huusvert nær, alle forstod, endskiønt vi ikke alle kunde tale det - da maae jeg sige Hr. Simonsen til Berømmelse, at han var den eneste, der blev vaer, at jeg begik tre eller fire Feil imod Syntaxin ornatam -

Saasnart jeg havde udlæst, begyndte alle Ansigter at blive alvorlige, og Fiskalen Hr. Panthakak opkastede med et spodsk Smil, det Spørgsmaal, om Mester Morten Synaals Levnetsløb fortiente at indføres blant Selskabets Acter eller ei - Nogle syntes ved deres Miner at bekræfte og andre at negte det, men alle vendte deres Øine med en ærbødig Taushed paa Hr. Pansa, som efter nogen Betænkning udloed sig saaledes - Der synes ved første Øiekast ikke at være noget i omtalte Levnetsløb, som er værd at lægge

Mærke til, men det har igien den Fordeel, at være saa forvirred som nogen af de største Galloliguriske Romaner, og sandt at sige har vi endnu kun forstaaet det mindste deraf - Overalt kan man see Himmelen igiennem et lille Hul, og man kan ligesaagot dantse efter 272
en Sækkepipe, som efter et Orgelværk. De ere ikke alle Bussemænd, som ere sorte - Der stikker mangan brav Karl under en foered Kittel, og man har før seet at en Fyrstesøn har tient for Staldknegt. Kort og got, det er ikke altsammen Skarn som stinker, man kan finde Guld i en Mødding, og der er meer end engang hittet en stor Perle i en Østers - Af disse Grunde holde vi for Ret, at Mester Synaals Levnetsløb bør opskrives - Men for tillige, at gjøre det saa nyttigt, som muligt, finde vi for got, at vor Skriver neden under føier følgende Spørgsmaal, som i vore Tanker bequæmmelig kan gøres i Anledning deraf, og som vi ved Tid og Leilighed nærmere kan undersøge: Om, nemlig den, i Almindelighed er et lykkeligere, og bedre Menneske, som har et mærkværdigt Levnetsløb, eller om den er det, som intet har? - Og i mit Navn, faldt Hr. Panthakak ham hurtig ind i Talen, behager de at optegne følgende Problemer. Hvoraf kommer det, at saa mange formuende, saa kaldte skikkelige, og naar man vil troe dem, vel opdragne Mænd, helst i det Land, hvor vi nu opholde os, hverken kan tale eller skrive ti Ord med Orden og Sammenhæng, i det mindste ikke, saasnt de kommer et Haarsbrede uden for den Zirkel, som de daglig dreie sig rundt i? Skulde man ikke deraf slutte, at de heller ikke kunde tænke ordentlig, at de altsaa hverken var i Stand til at danne sig Grundsætninger eller til at følge dem; og at de i Alting, som ikke stoed i nogen umiddelbar Forbindelse med deres Profession, handlede blot efter Drivt, Luner og Indfald? - Cap de bioux, hold op igien, raabte Gascogneren, det er meer end nok paa engang - Den som af blot Føielighed og saa got som imod sin Villie paatog sig en Ting, der gik over hans Evne, fortiente aldrig at give Anledning til saadanne Anmærkninger; og vi kan ikke med noget Skin af Ret beklage os over den, der sammenblander et Eventyr om Kong Artus 273 og hans runde Bord, med Judiths Historie, Pater Adams Prækener og sine egne Vaskersedler, over den, siger jeg, som gjør en Ragout af alt dette, og beverter os dermed; saa længe han med Grund kan formode, at den er efter vor Smag - Tilfældet har Sted her, thi vi have med Latter bifaldet, alt hvad Mester Synaal har sagt, førend han fortalte sit Levnetsløb, og vi har forført, om ikke tvunget ham til at fortelle det - (o vort kiere Publikum, tænkte jeg) Men for min Regning, min Herre, blev han ved, og vendte sig til mig, behager De at hosføie følgende Spørgsmaal: Fortiener den ikke al Agtelse, som har lært en ærlig og nyttig Kunst, og holder sig saa æret ved sit Navn af Mester deri, at han, som det lader, tør føie Processer med enhver, der i den Fald ikke tænker, som han; bør man ikke troe, at den er en retskaffen Elsker af sine Pligter, som er i Stand til at sende sin gamle Moder Lammekiød og Tøi til Huer, endskiønt han som det synes hverken veed eller er nysgierrig for at vide, om hun lever eller ei; og er den ikke en sand Helt, som i tyve Aar kan taale en arrig Kone, uden enten at løbe fra hende, som en Gascogner, eller at blive liderlig, som en Tydsker, eller at hænge sig, som en Engellænder? - Panthakak selv maatte smile af den Hede, hvormed Hr. Gaillard frembragte disse Spørgsmaal - da ingen havde meer at spørge, føiede jeg, i Hensigt til den første Afdeling, i Mester Synaals Levnetsløb, Følgende til, i mit eget Navn. Hvorledes skal man bringe en Deel af de beste Mennesker fra den utaalelige Fordom, at Alting er dem tilladt, enten fordi de ere gamle, eller fordi de ere ærlige og saa kaldte gode Folk, og at ingen kan eller bør tage dem selv de største Udhøfligheder ilde op, fordi de, som man siger, intet ont mene dermed? - Det blev eenstemmig afgjort, at disse Spørgsmaal efterhaanden skulde undersøges, ligesom Tiden forstrakte os fleer og fleer Materialier, der kunde tiene til at oplyse dem

274

- Mester Synaal, der ikke forstod et Ord af de Sprog, hvori alt dette blev talt, gav enhver af os sit Bifald tilkiende, ved at smile, eller at nikke med Hovedet, eller at gnide sig i Hænderne, og han syntes at glæde sig ligesaameget, som han forundrede sig derover, at han og hans Levnetsløb kunde give Anledning til saa alvorlige og saa lærde Samtaler - Saaledes endtes den første Dags Forretninger. -

Man maae imidlertid ikke troe, at man har hørt enten det meeste, eller det vigtigste, af denne Mands Levnetsløb - Man vil tvertimod, Tid efter anden indsee, at det har været meget rigt paa Tildragelser, som enten Forvirrelse eller Glemsomhed dengang hindrede ham i at fortelle, men hvormed han har beriget vore Acter, ligesom han har hittet dem i sin Hukommelses Pakkiste, og som vi have fundet meget beqvemme til vore Hensigter - Til en Prøve vil jeg strax anføre en, der, som mig synes ikke staaer ubeqvemt her, endskiønt den baade er henført under et senere Datum, end en stor Deel andre, og i en vis Hensigt virkelig kommer vel tidlig, da den nemlig er næsten et Mynster paa det eventyrlige, romanagtige og usandsynlige, hvorfor jeg saa nylig har troet at burde gjøre en Art af Undskyldning eller Afbigt -

Det var den 26. August. 1772. at Mester Morten Synaal trædte ind i Forsamlings-Salen, med et sammenrullet Hefte Papiir under Armen, og med et Ansigt, der paa engang syntes at love noget stort og noget løierligt - Med en listig Mine overleverede han mig sit Papiir, og bad mig forelæse det, sigende derhos, at vi deraf vilde faae at see, om han ikke havde havt sine Eventyrer, ligesaavelsom vi andre høilærde - Det blev efter Hr. Pansas Befalning strax foretaget, og befandttes, at være affatted i følgende Udtryk -

Løier over alle Løier

eller

En ubeskrivelig forunderlig Beskrivelse over 275 min korte dog tydelige og særdeles opbyggelige Reise til Ravgallinien, og til Abekattenes Øe, til særdeles Opmuntring, Trøst, og Husvælelse for mig selv, og alle dem,

som lade sye hos mig -

Jeg, Morten Synaal, Borger og Mester-Skræder i den Kongel. Residencestad i Kiøbenhavn, gjør hermed kund og vitterligt, for alle dem, som det maatte vedkomme, at min Kone er den arrigste Hex, som nogen Tid har havt en ærlig Mand under sit Perse-Jern - Som da og Næringen sloeg sig meer og meer fra Huset, og især den syylbeenede franske Skiælm, Mester, eller som han gjerne vilde have det, Monsieur Façon, som det er enhver bekiendt, med sit forbandede Parlesnik og Parlesnak, tog den ene efter den anden af mine beste Kunder fra mig - Jeg kan sige med Samson, at jeg har henbragt mine Dage med Kummer, og mine Nætter med Sinds Forstoppelse, som skrevet staaer - Ligerviis, som jeg og kan bevidne, at jeg mangel god Aften har vædet mine Øine med bittre Taarer, naar jeg i min Eenlighed og Guds frygt, læste enten Ulspils eller andre saadanne Historier, seende for mine Øine, hvorlunde alting gik somme Mennesker saavel, imedens det gik andre saa ilde - Imidlertid kan jeg sige med Sandhed, at ingen har husvalet, eller trøstet mig saameget i min store Drøvelse, som den gode gamle ærlige Robinson Kruse, med alle hans mange velsignede Børn, hvilke Himmelen lade det derfor gaae vel, baade timelig og evig - det er ret løierligt og meget rørende at læse, hvorledes de hver er født i sit Land, og dog alle kommer igiennem saa mange græsselige Gienvordigheder, tilsidst paa en ubekiendt og ubeboet Øe, hvor Havet efterhaanden skyller dem saa mange Rigdomme til, som deres Hierte forlanger, og som de siden, naar et Skib kommer og henter dem, tage Hiem og fortære i al Fredelighed og Skikkelighed - Som jeg da havde den store Fordeel fremfor bemældte Robinsoner, at jeg kunde 276

sy e mine Klæder, som det sig et christeligt Menneske sømmer og anstaaer, og ikke havde nødig, ligesom de, enten at gaae klædt som en Vildgied, eller vel og, med Tugt at sige, reent at gaae nøgen, ligesom Tyrker og andre Menneskæedere, hvorfor Himlen ville bevare os - Saa faldt det mig tit og ofte ind, hvorfor ikke jeg ligesaavel, som saa mange andre, kunde reise til en ubekiendt Øe og samle mig saa mange Guld- og Sølvstænger, Juveler og andre dyrebare Sager, af de Skibe, som med Himlens Hielp strandede der paa Stedet, at jeg dermed kunde befragte det Fartøi, som engang i sin Tid, kom og lagde sig der for Anker - Nu drog det sig til i samme Tid, at min Brodersøn Jesper Abed Negosen kom hiem fra en Chinareise, og foer den samme Jesper dengang for Baadsmands Mat, som det da nok er bekiendt - Men dersom jeg her skulde opskrive alle de forunderlige Ting, som han heel artiglig og kunstig vidste at fortelle, om Bavianer og Mandariner, om Pagoder og Sørvøvere, om visse Coccostræer, som var nogle tusinde Alen høie, om en Crokodil der oplugede et Hollandsk Orlogskib med Top og Taugl, og Pokker maae vide, hvorom; da turde jeg dermed besmøre meer Papiir, end jeg kunde gjøre Maal af i tre Aar, hvilket ingenlunde er min Leilighed - Saa hørte benævnte Jesper og heel opmærksomt paa alt, hvad jeg fortalte ham om Robinsonerne og deres ubekiendte Øer, og soer han paa, at han med disse sine Øine havde seet hele Snese af den Sort, hvilket ikke lidet bestyrkede mig i mit Forsæt - Nu hendte det sig, at mit Huuskors, en god Aftenstund var paa et Gilde, hvorfra jeg kun sildig turde vente hende Hiem, og jeg var efter Sædvane Hiemme for at passe paa Huset - Hvorpaa jeg ufortøved loed min Brodersøn vide bemeldte Hendelse, hvilket ikke lidet fornøiede ham, som han ellers kun sielden turde komme til mig. Som vi nu i al Kierlighed sad, og talte om alle disse forunderlige 277

Ting, blev jeg ret ved god Lune, og lod jeg Jesper hente to Flasker gammel Viin, ved hvilke det var mit Forsæt at henbringe Aftenen med ham i al Samdrægtighed og god Forstaaelse, som det sig Slægtninger hør og bør - Thi jeg har altid havt for Skik, at have noget i Baghaanden, hvoraf vor Moder intet vidste, som man siger - Da vi nu havde naaet Bunden paa den første Flaske, begyndte jeg at udøse mit hele Hierte for Jesper, om de mange Gienvordigheder, som jeg daglig maatte gaae igiennem, og hvorledes mine Skyldnere drillede og bedrog mig, Mester Façon tog mine Kunder fra mig, og min Kone med Tugt at sige, pryglede mig; som og mit faste besluttede Raad, engang med det første, at lade alting i Stikken, og at reise til en ubekiendt Øe, den første den beste, for der at samle mig en Ladning af Guld, Sølv og andre kostelige Sager; saa at jeg siden om en Snees Aar eller fleer kunde komme hiem og see alle mine Laugsbrødre, men især benævnte krølhaarede franske Brødtyv over Hovedet, og forresten paa mine gamle Dage nære mig ærlig og redelig af mit Haandverk - End videre aabenbarede jeg ham, hvorledes jeg vist og fast havde i Agt, naar min Kone i den Tid, som jeg med stadig Tillid haabede, ved Døden afgik, igjen at indlade mig i Ægteskab med Cathrine, et flinkt, trindt og rødmoset Menneske, som havde tient os for Kokkepige, og som min Kone for kort Tid siden havde jaget paa Døren, fordi jeg, som hun sagde, smidskede og smaablunede ad hende som en Hund ad en Hyrelomme - Og falder det mig ind, at jeg heller vilde æde Urter med Dyrene paa Marken i syv og tyve Aar, som Kong Herodes, og gaae i Klæder af Græshopper og vild Honning, som jeg veed ikke hvem af de gamle Propheter skal have gjort, end jeg vilde, at min Kone skulde kunne læse Skrivt, og at dette skulde komme hende for Øinene - Men jeg kan ikke noksom sige, hvor saare glad Jesper blev ved 278

bemeldte mit Forsæt, samt hvorledes han bestyrkede mig deri, sigende og sværgende, at han heller tigange vilde see mig sat levende paa Sped af Bonzerner, eller opædt af Strudsfugle og andre skadelige Udyr, end at jeg længer skulde blive saadan en Ølhore, som jeg al min Tid har været - Imidlertid smagte den kiere Viin os ret got, og om min Hukommelse ellers ikke slaaer mig Feil, vare vi alt færdige med den anden Flaske, da Jesper fortalte mig, hvorledes der laae en Hollænder paa Rheden, som med første følelige Vind gik til Amsterdam og derfra videre til Java eller Japan eller et andet Sted i Ostindien, som jeg nu ikke kan erindre - samt, at han levede i Kiendskab med Underkokken derpaa Skibet, og at jeg paa hans Recommendats kunde komme til at gaae med som Passenerer, eller om jeg vilde for Tidsfordriv, som Seilmager - Som vi nu taledede herom, blev jeg Morten Synaal heel lystig og vel til Mode, og fortroede jeg Jesper mit Hiertes Tanker, og hvorledes mig ikke huede ilde om at begive mig paa samme Skib, i got Haab, at det kunde forgaae, saasnart

vi vare komne ud paa det vilde Hav, saaledes at alle Hollænderne druknede, saa nær som jeg, der efter at have svømmet tre til fire Dage omkring i Søen paa en Mast, eller en Tønde, eller ligemeget hvorpaa, tilsidst blev opkastet paa en eller anden ubekjendt Øe, den første den beste; eller og at Skibsfolkene i et Oprør eller ved slig en anden Begivenhed, maatte faae det Indfald at binde mig, og saaledes at sætte mig ud paa saadan en Øe, uden at give mig meer med, end en Flint, noget Krudt og Hagl, og saamange Tvebakker, som jeg kunde leve af i fire Dage, hvilket da er vederfaret adskillige af førømtalte Robinsoner, som hele Verden veed - Da nu bemeldte Jesper vurderede mit Indfald for, jeg veed ikke hvormange Tønder Guld, voxede mit Mod kiendeligt, og jeg bad ham, aldeles imod min Sædvane, endnu at hente os en Flaske, 279 tænkende ved mig selv, at een Gang er ingen Gang, at det var bedre med Glæden end med Sorgen, at det kunde være ligemeget, naar jeg var borte, om min Kone fandt mig lidet beskienket eller ei, at jeg nu herefter blev riig nok, og at vi dog nødvendig maatte drikke et Glas eller to paa en lykkelig Reise - Men som mit Mod, alt ligesom vi drak, blev større og større, og jeg dog ugieerne vilde vove, at min Hustrue skulde forefinde mig i den Tilstand, hvori jeg var, som jeg vel kunde fornemme, saa tænkte jeg ligesaagot løbet som krøbet, og fulgte jeg Jespers Raad heri, ligesom han og tilbød mig, at følge hiem med ham samme Aften, for at blive hos ham om Natten, og saasart Dagen brød frem, ufortøved at gaae om Bord paa forømtalte Hollænder - Da vi nu havde tømmede det sidste Glas, reiste vi os, for i største Hast, at sammenpakke det Tøi, som jeg havde besluttet at tage med; og - -

(Her var et heelt Blad i Manuscriptet overspildt med Blæk - Da der nu hist og her forefaldt flere saadanne Steder, som ved en eller anden ulykkelige Hendelse vare blevne reent ulæselige, og hvorom Mester Synaal aabenhiertig tilstoed, at han ligesaalidet kunde gjøre Rede for, hvad der havde staaed, som nogen af os andre; saa besluttede Selskabet, at det skulde forelæses og opskrives, saaledes som det var, i det Haab at vi, uagtet disse Mangler, dog maaskee kunde fatte Hoved-Indholdet deraf - I samme Formodning om enhver af mine Læsere, og da jeg troer, at det baade kan tiene til en Art af Tidsfordriv og til en ikke unyttig Øvelse, for en Deel af dem, selv efter Skiønsomhed at udfylde de manglende Steder; vil jeg blive ved at afskrive det følgende, saaledes som jeg forefinder det, og blot paa en eller anden Maade tilkiendegive, hvor der fattes noget) - - hvorledes det knagede og bragede i Skibet, der, som min Brodersøn havde sagt mig det, heed, dat Dykke eller tykke Kätchen, troer jeg - ligemeget hvad 280 det heed eller ikke, men det gleed, som det var smurt, og det varede ikke saalænge, som man kan være om at klippe en Alen Klæde over, førend vor Frue Taarn i Amsterdam ikke loed større for mine Øine, end en stor Synaal. Nu saae jeg intet andet end Hav og Luft, og jeg kan ikke negte at det jo undertiden gyste i mig, især, naar det faldt mig ind, hvad min Kone monne tænke - Imidlertid trøstede det mig ikke lidet, at Captainen paa samme Skib, var en saare høflig og venlig Mand: som han da og sagde mange kierlige Ting til mig, hvorfor jeg takkede ham paa det skyldigste, som billigt var, endskiønt jeg ikke forstod et Ord deraf

- Men intet glædede mig meer i alt dette, end den forunderlige Lighed, som jeg troede, at finde imellem ham og bemeldte min Brodersøn - Saa var der og en Skibspræst om Bord, en heel gudfrygtig, redelig, fornuftig, og duelig Mand, kun Skade, at alle hans Klæder vare saa elendig syede, ligesom og alle de øvrige paa Skibet, at jeg ikke noksom kan sige, hvormeget jeg paa hans Vegne undsaae mig derved - - - Enten vi seilede bi de Vind eller for de Vind, veed jeg ikke, og det kommer mig heller slet intet ved; men som vi nu saa seilede i vor Andagt, faldt det Styrmanden ind, engang for løiers Skyld at tage Maal af Himmelen, og vi befandt os, jeg veed ikke, hvor mange Alen paa hiin Side Polen - Som vi nu allerbest stoed og talte herom, blev Himmelen paa engang saa sort, som det sorteste Flonel - Stormen tog af Sted og hviinte, og buldrede i Seilene ligesom min Kone, naar hun skiendte paa det allerverste - Jeg kan vel sige, at vi fløi meer, end vi gik igiennem Luften - Som nu alle begyndte at skrige og græde paa sin Hollandsk, blev mig ret inderlig angst, og jeg fortrød alle mine Misgierninger, men især min sidste Reise, og at jeg saa høiligen havde fortørned min retskafne dydige, kiere Kone - Tilsidst blev alting broged for mine Øine, og jeg kan vel bevidne, at 281 Luften var ikke anderledes at see til, end et Dekke, der var syed sammen af forskiellige Couleurer Tøi - Endelig gik det Bress Brass, Morten piask paa Hovedet i Vandet, og hvorledes jeg igien kom paa tør Landjord, veed jeg ikke meer at gjøre Rede for, end den Sax - -

- Da jeg var kommet til mig selv igjen, glædede det mig, som man kan tænke, ikke lidet, at see, hvorledes jeg befandt mig paa en heel kostelig og herlig Øe, som var begroet med allehaande skiønne Træer og Urter, samt med al Slags Sæd, som mit Hierte maatte forlange; som og at jeg ene var undkommet af hiin forfærdelige Havsnød, og at alle Hollænderne vare druknede, hvorfor jeg da inderlig takkede Himmelen, som det sig en Christen sømmede og burde. Men som ingen Ting i denne syndige Verden er fuldkommen, saa maatte jeg til min store Fortrædelighed blive vaer, da jeg gik noget høiere op i Landet, at dette velsignede Sted vrimlede med Mennesker, og at jeg til mit Uheld skulde være den eneste af alle Robinsoner, der imod al Rimelighed leed Skibbrud ved en beboet Øe - dette fik imidlertid være, som det var, men jeg kunde ikke noksom forundre mig over, at ingen af dem forundrede sig over mig, da dog enhver, som kun havde et Øie tydelig nok kunde see, at jeg var fremmed - Thi jeg kan nok sige, at jeg i det mindste for saa vidt havde naaet mit Ønske, at jeg var den eneste paa denne Øe, der var klædt, som et Menneske, og da Klæderne dog gjør Manden, som man siger, tør jeg i visse Maader vel paastaae, at jeg for saavidt var allene paa min Øe, saavel som nogen anden Robinson, menneskeligiis at tale - Thi foruden at den største Deel af dem gik med Klæder, hvorom jeg tør gjøre min høieste Eed, at de ikke har været i Moden siden Kong Valdemars Tid, som jeg og, hvor det maatte paakræves, tør bande paa, at ikke en eneste af dem var klædt, saaledes som det

har været 282 brugeligt, i de sidste tre, og jeg kan sige fire Maaneder; saa var det og for al Verden, Gud forlade mig min slemme Synd, som det havde været en levende Maskerade; undtagen for saavidt, at vi paa vore christelige Maskerader gaae reputeerlig, og anstændig klædte, en, som en Harlekin, en anden som en Sukkertop, den tredie, som Dag og Nat, og saa fremdeles; da derimod al denne afgudsdyrkeriske, hernhutiske, og jeg tør vel sige forbandede Maskerering bestoed i, at en gik med stive Skiød, en anden med slattede, en gik med Opslagene op til Skulderen, en anden havde dem saa smaa, at det var en Ynk, den tredie brugte dem runde, den fjerde havde slet ingen, og saaledes var det med Alting - Paa den ene kunde Vesten hænge saa langt ned over Knæerne, at det ret maatte skiære mig i mit Hierte; En anden havde igien saa smaa Knaphuller, at intet christent Menneske, kunde bare sig for at græde derover; og jeg kan umulig opregne alle disse Forargelser; nok er det, at ikke en gik klædt som en anden, eller, som han burde, og at hele Øen ikke var en Pibetobak værd

- Man kan kun forestille sig, hvilken Jammer det var for mig, at see hvorledes en ung og deilig Dame, kunde gaae klædt, som Dronning Margrete, eller som den skønne Magdelone, og en rask munter Kavalleer, ved Siden af hende, der saae ud som Holofernes eller en anden af de onde Aander, hvilke Himmelen vilde forderve til evig Tid - (Her fulgte igien to hele Blade, imellem hvilke Mester Synaal efter Anseelse engang har giemt et halv Pund Smør, eller noget meer, for, som man siger, at have lidt i Baghaanden, hvoraf vor Moder intet vidste - I det mindste var de saa tilsmurte, at der kun hist og her var blevne nogle faa enkelte Ord tilovers, som endnu vare læselige - Det, som Verden og især de kunstforstandige have tabt herved, lader ved første Øiekast til at være en Art af Register, over en Deel af de mange forskiellige Maader, 283 hvorpaa disse Øboere klædte sig, med Mester Synaals Anmærkninger. - De faa Ord, hvoraf jeg slutter dette, vil jeg sætte hen i den Orden, som jeg har fundet dem, beklagende mig og mine Læsere af Hiertet, at jeg ikke kan gjøre det bedre) - - Stumpede Skiørter - - som slæbede paa Jorden - - ingen Snørliv, det elendige Menneske, hun var atten Aar, og skøn som en Engel - - - Rynker i Kaaben - - - Sodom og Gomorra - - om nogen har seet saa bandsat, som Hegter i en Stadsklædning - - gule Knapper og Sølvspænder - - af at opregne disse Vederstyggeligheder - (dette er alt hvad jeg har kunnet læse af omtalte tvende Blade. Det næstpaafølgende og den største Deel af Resten, var ved en besynderlig Lykke blevet ubeskadiget).

Naar jeg nu overveiede alt dette (saaledes bliver Mester Synaal ved i sin Fortælling) saa faldt det mig ind, at enten maatte der i dette Land være tre Gang hundrede tusinde Moder paa eengang, thi saa stort, syntes mig, at Indbyggernes Antal vel kunde være, eller og var der slet ingen Mode, hvilket sidste destoverre var meer end alt for sandt, som Texten end videre skal forklare. - Og tænkte jeg ved mig selv, at det vel kunde være mig, der var bestemt til at blive et Lys i dette formørkede Land, og at jeg ikke var blevet saa forunderligen frelst af hiin store Havsnød, uden for at bringe denne forvildede Hiord paa den rette Vei igien, som man siger - Thi var det vel soleklart, at naar det havde været Himmelen saa meget om at gjøre, at rive dem løs fra de græsselige pietistiske og papistiske Vildfarelser, hvori de vare nedsiunkne, som jeg vel kunde mærke, og som det da heller ingen Under var - Men enhver kan see, at det da maatte have været Skibspræsten og ikke mig, som saa underlig var undkommet af de brusende Bølger - Og som Alting drog sig saa besynderlig til, at jeg just var den eneste Skræder paa Skibet, som 284 og den eneste, der ikke druknede, saa kunde jeg vel begribe, at det ikke var kommet sig saaledes for Intet, men at der maatte stikke noget andet end Skopinde derunder, som skrevet staaer - Og kan jeg vel bevidne, hvorledes det var høi Tid, at en Skræder strandede paa Øen - Saa kan jeg heller ikke negte, at jeg tit i Eenrum har forundret mig saare derover, hvorfor vort hæderlige Laug ikke endnu er faldet paa, at sende sine Missionærer tilligemed de andre, til de blinde og umælende Hedninger, og andre Fremmede, da det dog, som sagt, er Klæderne der gjør Manden, og man, som det da er øiensynligt, ei kan have nogen ret Troe, naar man ikke er en Mand eller et Menneske, hvilket er det samme i Hovedsproget - Og som man bør lade selv et Skarn vederfare sin Ret, saa kan man i mine Tanker ikke noksom rose de franske Skrædere, at de saa troligen forsende deres Prædikantere i alle christelige Lande, og af al Magt stræbe at omvende dem til deres Tro - Kun Skade, at de ikke sende dem til Hottentotter, Tyrker og andre vanskabte Folk, istedetfor at tage Brødet af Munden paa os andre christne Skrædere, der dog forstaae vor Sax ligesaagot som de; kun at vi ikke kan parlere saagot derover - Saa kunde det heller ikke andet end falde mig ind ved denne Leilighed, at jeg, hvorledes det og gik, dog saagotsom havde giort min Lykke paa denne Øe, som og at jeg gierne kunde undvære alle de Guld- og Sølvstænger, som jeg eller en anden Robinson kunde fiske op af de Skibe, der strandede paa nogen ubeboet Øe, i den hele Christenhed - Thi syntes det mig klart, som den kiere Dag, at disse got Folk, naar de kun havde den mindste Menneskeforstand, nødvendig maatte indsee, at jeg var klædt paa Moden, som det sig hørde og burde, og at de ikke vare mindre end klædte efter Moden - Thi drog jeg heraf lettelig den Følge, at jeg i en Hast vilde tage Næringen fra alle de andre Skrædere, og blive den 285 eneste derpaa Øen; og beder jeg enhver, som veed hvad Saxen giver af sig, regne sig til, hvor riig jeg da maatte blive -

Men alt, som jeg stod og overlagde dette hos mig selv kunde jeg, som sagt, ikke noksom undre mig over, hvorledes enhver blev ved at skiøtte sit Arbeide, uden i mindste Maader at agte paa mig, eller at see med Forundring efter mig; da jeg dog var Fremmed, klædt paa Moden og anderledes, end alle de andre - Thi enhver veed at i mit Land, ikke en Bonde kan gaae rolig ved sin Ploug, eller en Haandværksmand staae i Fred ved sit Redskab, naar nogen kommer forbi, som i mindste Maader seer anderledes ud, end de selv, og dem, de daglig pleier at see; men at de nødvendig strax maae slippe Alting af Hænderne, for at gabe paa

dem som en Ko paa en ny Port, som Ordsproget lyder

- Og er det noksom bekiendt, at ingen Franskmand, eller anden Udlænding kan gaae igiennem Gaden, uden at vi alle løbe til Vinduene, for at see ham, som om det kunde være en Abekat, da vi dog kan see for Øinene, at de gaae paa Bagbenene, og at de forresten paa Klæderne nær, ere skabte, som en af os andre christne Mennesker.

Da nu Tiden begyndte at blive mig lang, og jeg desuden var plaget af en ret brændende Tørst, gik jeg hen til en, der saae ud til at være meer end de andre, og spurgte ham paa min Dansk, hvor jeg var i Verden, og om jeg kunde faae noget at drikke, men til min ikke ringe Bestyrtelse, saae han paa mig, og rystede med Hovedet, som en der ikke forstod, hvad jeg vilde sige - I det øvrige kan jeg ikke fuldt nok berømme ham, for den store Venlighed og Beskedentlighed, hvormed han hilsede mig, og ligesom bad mig være velkommen - da jeg nu ved Tegn og Gebærder, saagot som jeg kunde, havde tilkiendegivet ham; at jeg havde lidt Skibbrud derved Landet, og at jeg for Resten var saa tørstig, som en Skiærslipper - Hvorpaa han 286 ufortøvet gik hen, og talte nogle faa Ord i Eenrum med en af dem, der gik og høstede paa Marken, og tog den samme mig heel kierligt ved Haanden, og førte mig ind i et stort Huus, hvor der blev mig foresat god daglig Mad og Drikke i Overflødhed

- Saa tilbød man mig og tørre Klæder, men da jeg saae, at Skiødene naaede op til Brystet, og at Livet ikke var over et Spænd langt, paa den Klædning som man bragte mig, saa kan jeg vel bevidne, at jeg heller havde døet ti Gange af Feberen, og ladet mig ti Gange flaae levende, end at jeg skulde have ladet mit Legem vanskabe og beskjemme saa ilde ved at tage den paa Kroppen - Som vi endnu trættedes herom, kom en temmelig ung Mand ind, i en karmosinrød Fløiels Kiortel og en hvid atlaskes Vest, saaledes tilskaaret, at en Græve gerne kunde have været bekiendt at gaae dermed for et Aar siden - Forresten havde han en høiskygget Hat paa Hovedet, et stort Spanskrør i Haanden og Støvletter paa Benene - denne spurgte mig nu ved Tegn, om jeg havde i Sinde at opholde mig derpaa Øen, hvortil jeg nikkede, som enhver da let kan tænke af det jeg før har sagt - Herpaa overleverede han mig til en, af hvis Dragt jeg sluttede, at han maatte være Coureer, men hvormom han betydede mig, at det var en Catechet og Skolemester derpaa Stedet, som strax skulde begynde, at lære mig Landets Sprog, Love og Sæder - Saameget som jeg nu kunde sprelle derimod, at gaae i Skole paa mine gamle Dage, saa var der intet andet for; men det var en Skik, som alle Fremmede maatte finde sig i, uden saa var, at de ville reise strax bort igien, hvortil dem blev givet Befordring og Reisepenge, ifald de trængte dertil, med Betydning ikke at sætte deres Fod tiere paa Øen, under Straf af Fæstningsarbeide, for dem, som intet Gods havde at lade confisquere - dog forstaaer det sig, at man maatte strande der, saa tidt man vilde, uden at frygte for Tiltale - (Her fattes noget.)

287

Da jeg nu, som sagt er, i en Hast havde lært saameget af Sproget, som jeg kunde slaae mig igiennem med, hvormom jeg vel kan sige, at det var et heelt forunderligt og græsselig lærd Tungemaal, endskiønt jeg nu ikke erindrer meer deraf, end min Nathue - Hvorpaa Manden med Støvletterne atter kom til mig, frittende og spørgende, om jeg havde Penge, hvortil jeg da svarede, som vore Tydske Svende: Hier nicht einen Heller, aber zu Hauss bey mir, da kan jeg in lutter Dukaten svømme, som og at jeg var en Skibbruden Mand, og saa fremdeles - Atter spurgte han mig, hvilken Videnskab, Kunst eller Haandværk, jeg da forstod, at ernære mig ærlig og skikkelig ved - Og nu kom han mig just, hvor jeg vilde have ham - Jeg rømmede mig et Par Gange, satte begge Næverne i Siden, kneisede tilbage med Hovedet, og sagde med høi Røst: Min Ven, jeg er Skræder -

O du fromme Christen, som engang læser dette, om du nogen Tid er faldet ned fra Spidsen af Frue Kirketaarn, eller om du har revet din Kones beste Porcellain paa Gulvet, ved at vilde afnøde hende et Kys, eller om du har tabt en Proces om et Par tusinde Daler, som du har gjort dig vis Regning paa at vinde, eller om du har faaet en Straale, reverenter talt bagest i Buxerne, naar de har prøvet Sprøyterne paa gammel Torv, saa kan du forestille dig, hvorledes mig blev til Mode, da han istedetfor at kysse mig paa Haanden, eller i det mindste at falde mig om Halsen, som jeg ventede, rystede paa Hovedet, og igientog mit sidste Ord Skræder, to eller tre Gange med saa ynkelig en Røst, at jeg nær selv havde grædt derover - Endelig spurgte han mig meget alvorlig, om jeg da slet ikke havde lært noget andet og nyttigere, og da jeg i min Siels Angst ikke kunde svare ham andet end nei, sagde han, hvorledes jeg heller maatte have ønsket, at den ublide Himmel i sin Vrede havde gjort mig til en Tørveskiærer eller til en Verse-mager, 288 eller til en Kiedelflicker, eller til et andet ligesaa ulyksaligt Creatur, og at jeg havde gjort meget ilde i at strande derpaa Øen, men at han imidlertid vilde betænke sig en otte Dages Tid, hvad man kunde bruge mig til, ifald det blev mig tilladt at opholde mig iblant dem - Hvorpaa han gik bort, meget vred og ilde tilmode, efterat han først havde givet Skolemesteren en god Snippe, fordi han endnu ikke bedre havde underrettet mig om Lovene derpaa Øen; og har jeg fra den Dag ikke seet ham tiere, hvorfor jeg da takker Himmelen, ønskende af Hiertet, at han aldrig maatte komme mig for Øinene, den Støvlettebenede Skifting, han var ellers Opsynsmand over de Fremmede derpaa Stedet - Som jeg nu fik mit Vær igien, og just havde mange herlige og skønne Ting paa Munden, som jeg vilde sige ham, til den store, charmante og ikke noksom reputeerlige Skræderkunsts vide og brede Berømmelse, see da var han alt borte; og der skulde man kun have hørt til Skolemesteren, hvorledes han begyndte at læse og at forklare for mig, angaaende denne forhexede og besatte Øes ravgale Love, Skikke og Sædvaner, hvilket ingen ond Aand har kunnet sye sammen, uden Beelzebub, den Vinkelfusker -

Saasom og efterdi jeg nu er en gammel Mand, og Hukommelsen desuden aldrig har trykket mig, saa beder jeg de velædle og respective Herrer Kunder, som engang turde kiøbe denne liden Bog, ifald den nogen Tid bliver trykt, som jeg vel turde haabe, i denne Tid, da det er Mode at lade trykke - at de nemlig ydmygt ville tilgive mig, om jeg ikke ret kan erindre, og fremsætte i behørig Orden, hvad bemeldte sylrumpede Skolemester sagde mig om bemeldte bestialiske Lands meer end fordømmelige Skikke, Love og Sædvaner, sigende og bevidnende derhos, at ifald de ingenlunde vil tilgive mig, jeg da ikke bryder mig meer derom, end om den Knappenaal - Som jeg da og herved af 289 Hiertet tilgiver, den eller dem, der maatte falde paa at bruge disse Blade til Kræmmerhuuse eller til Fidibusser, eller til hvilket Brug dem helst monne lyste, uden saa var, at de heller vilde give mig dem tilbage, for at gjøre Maal deraf, hvilket de vel turde være værde - Men som det egentlig er min Sag at sye en smuk Klædning, og ikke at flikke en god Bog sammen, og jeg desuden meeste Parten har opskrevet dette til min egen Trøst og Opbyggelse, i mit sidste Elendigheds Aar, naar jeg af og til maatte krybe i Skiul af Frygt for min Kone, eller naar jeg af Sædvane maatte passe paa Huset, eller ved slige flere Leiligheder og Tilfælde - Hvorfor jeg vil lade mig nøie med at skrive det op, som jeg erindrer uden mindste Orden eller Sammenhæng, overladende til enhver, at sætte for bag eller bag for, alt ligesom dem lyster, eller behov maatte gøres -

Altsaa fortalte og beskrev han mig, hvorledes det engang for Arnolds Tid var faldt disse Øboere ind, at de vilde have deres Frihed, som det da gjerne pleier at hendes Øboere, at de engang tidlig eller sildig slaae bag op, uden selv at vide, hvad dem stikker, som og deres Nakke ikke skal være saa stærk til at bære Aag og Byrder, som deres paa det faste Land - Men som disse nu elskede deres Fyrster og Herrer, som jeg eller en anden kunde elske sine Forældre, hvortil de heller ikke havde andet end Aarsag, saasom de var saare gode, naadige, retfærdige og vise; og som de let indsaae, at de ikke kunde undvære den mindste af de Love, som bemeldte gode Fyrster foreskrev dem, og hvorover de holdt, uden, som man siger, at forderve sig selv i Bund og Grund; saa vilde de dog gjerne have deres Frihed, uden derfor enten at miste deres gode Fyrster, eller i mindste Maade at legge dem ind, som man taler, og at gjøre deres Myndighed snevrere, som det og havde været en stor og uchristelig Synd at bedrøve og forurolige 290

saa gode Fyrster - Da de nu saaledes ikke kunde blive enige med dem selv, hvad dem fattedes, og som Ordsproget lyder, vel vidste, at Sømmen trykkede dem, men ikke hvor, begyndte de alle at blive saare tungsindede, melancholske og hypocritiske, hvorfor og halvparten af dem, gik hen som Judas og hængte sig selv, som det er at læse paa sit Sted, og har min Brodersøn Jesper siden sagt mig, hvorledes denne Sygdom at hænge sig selv, kaldes af Engelsmanden Spleen - Da nu Halvparten af dem havde hængt sig, opstod en heelklygtig og skriftlærd Mand iblant dem, som heed Belzebub - (det er mine, Morten Synaals Ord, og ingen andens, og vil enhver faae at see, om jeg har Ret eller ei, naar Tid og Sted er dertil - Forresten erindrer jeg ligesaameget, hvad han heed eller ikke heed, som det Barn der er født i Nat) denne Mand nu, som vel maatte kiende sine Landsmænds Sindelaug og Tænkemaade, saavelsom Grunden til deres Sygdom - Hvorfor han og med et stort Raab opmuntrede dem til at sætte sig i Frihed, sigende at der var en snedig og underfundig Tyran i Landet, der misbrugte den store Magt, som de selv godvilligen havde indrømmet ham over sig, til at ødelegge dem, og til reent at gjøre dem ulykkelige - Og som man nu frittede ham, hvem han sigtede til, bekjendte han aabenbare, hvorledes han ikke meente nogen anden end Moden, den Erkebagvasker og aabenbare Løgner, det han var, og altid skal blive for mig, saalænge jeg lever - Om man vilde troe ham, saa begyndte Moden sit Tyrannie, ligesom Katten leger med Muus, venlig og spøgende og udenfor ved Klæderne, indtil den, førend man vaerte sig derfor, slog sin Klo lige ind i det inderste af Hiertet - Og vilde han bevise af de Lister, som holdtes derpaa Øen, at der i det seneste Aar, blant syv og tredsindstyve Tusinde, trehundrede, sytten og en halv Fritænkere, som befandtes derpaa Øen, kun de halvsy vende havde 291

været det for Alvor og af Hiertet, fordi de nemlig virkelig og stadig troede det Galskab, som de paastod; titusinde trehundrede og elleve derimod, lutter fornemme og rige Folk havde været det af Ryggesløshed, og fordi de ønskede at troe det; da derimod alle de øvrige, som beløb sig til fulde syv og fyrgetyve tusinde, lutter bindefærdige Narre, som han sagde, havde været det allene, fordi det var Mode blant de Store - Ligesaa gotgjorde han, at blant 260516 af de græsseligste Sværgere og Bandere derpaa Øen, de 5412 havde vant sig til at være det, fordi de vare Løgnere, og i den daarlige Tanke at bedrage Folk dermed, 57162 var det af Ryggesløshed, Vildskab og uden selv at vide hvorfor, da de øvrige 197942 var det allene fordi de ikke kunde komme i noget Selskab eller være bekjendte at give sig i Snak med skikkelige Folk, uden at bande hvert Øieblik, da det engang saaledes var Brug og Mode - End videre, sagde han, at af 19515 voxne Fruentimmer, som havde været syge og elendigen plagede af Dunster det forrige Aar, kun 253 havde været det virkelig, og hele Resten fordi det var Mode - Ydermere viiste han, hvorledes Aar 1684, tredie Parten af Indbyggerne havde drukket sig ihjel, fordi det da var Mode blandt de Store at drikke sig fuld - Endelig, blev han ved, mine Elskelige, seer I de største Exempler herpaa, som og de græsseligste Frugter af Modens Tyrannie daglig for jeres Øine, da det ikke kan være eder ubekjendt, hvorledes man neppe havde begyndt i de fem eller sex Selskaber, der give Tonen an herpaa Øen, at tale om Statssager, Frihed og sligt, fordi man var kied af at snakke om Været, førend alle de andre kaglede med, fordi de tænkte, at det saaledes var Mode; som og, at saasom en Snees Stykker eller nogle fleer af dem, der havde meest Levemaade, fik det Indfald at hænge sig selv, fordi de enten havde for gode Dage eller for onde, allerede Halvparten af Indbyggerne har fulgt deres 292 Exempel og hængt sig, fordi det var Mode; og vil det ufeilbarligen komme sig, at vi saaledes vil blive ved at hænge os, saalænge der er en Mand tilbage paa Øen, uden saa er, at vi aldeles udrydde og forvise denne grusomme og skadelige Tyran i Tide -

Det falder mig her ind, for aldeles at lette min Samvittighed fra al Slags Skrupler og Tvivlsmaal, at bekiende for mine Kunder, der ellers storligen maatte undre sig over, hvorledes jeg, som en gammel og lay Mand har kunnet saa nøie erindre hine forfærdelige Tal, som jeg ikke uden stor Besværlighed har udregnet og opskrevet - Saa vil jeg vel tilstaae, at jeg som et Menneske har kunnet feile paa et par Stykker eller tre; men hvad Hovedsagen betreffer, vidner jeg, at Regningen er aldeles saa rigtig, som jeg fordem har hørt den af Skolemesteren, som jeg og, naar det maatte paakræves, er beredvillig til at gjøre min høieste Eed derpaa, at de, der vare Narre, fordi det var Mode, altid forholdt sig mod dem, der vare det for Alvor, som en heel Klædning mod et Opslag -

Dersom denne Satans Engel nu havde ladet det blive derved, saa kunde han for mig have passeret for en ærlig Mand - Men saa blev han ved at forklare, hvorledes Moden var en skadelig Krebs, som maatte udryddes af Grunden, siden den altid aad om sig, naar man kun levnedede de mindste Rødder deraf - Om man vilde troe ham, bestod Modesygen, i en Lyst at efterabe dem, der enten var eller syntes at være fornemmere, rigere, smukkere og overalt meer end vi selv, i alt det som var unyttigt og daarligt eller ont - Thi hvad det gode betreffer, forholdte det sig med Menneskebørn ligesom med det umælende Qvæg, der, ligesom jeg selv kan være Vidne dertil, vel alle begynde at bisse, saasnart kun en eller to stikke Rumperne i Veiret, men derfor ikke alle byde sig til at trække Ploug, fordi de see, at nogle af dem gjøre det -

293

End ydermere paastod han, at saasnart vi kun begyndte at efterabe vor Næste i unyttige og ligegyldige Ting, saa kunde vi umulig undlade, at efterabe ham med Tiden i alle hans Narrestreger og Ondskabs Paafund, saasom det er en Skik blant Menneskene, at det unyttige altid er baade det første og visseste Skrit til alt, hvad ont og daarligt monne være - Hvorfor man og havde seet, hvorledes, saasnart det blev Mode derpaa Øen at besøge Damerne om Morgenen ved Toilettet og i deres Negligee, det kort derefter blev Mode at være Hanrey, som og hvorlunde det blev Mode at være brutal, strax efter at de korte Klæder vare komne i Brug - Saaledes meente han end videre, at den, som ikke havde Mod nok til at være eller at holdes for besynderlig i smaa Ting, turde endnu mindre være det i større; som og hvorledes man altid kunde sætte ti mod et paa, at den, som ikke var dristig nok til at gaae med firkantede Opslag, naar alle andre gik med dem runde, heller ikke turde tage Religionen i Forsvar i et Selskab, hvor alle andre stræbte at gjøre den latterlig - Af al denne Sladder nu sluttede han, Himlen maae vide hvorledes, at Klædermoden, endskiønt den ved første Øiekast syntes at være temmelig uskyldig og ligegyldig, dog i sig selv var unyttig, og følgerlig Begyndelsen saavel som Hovedaarsagen til alle de Ulykker, hvormed Efterabelyst havde hiemsøgt og anstukket denne velsignede Øe, og som den havde udbredet deri - Thi sagde han, at det og var naturligt, naar man engang syntes vel nok om Folk, til at gjøre sig Umage og Bekostning for at ligne dem i Klæder, hvorledes man da mindre vilde tage i Betænkning, at efterabe dem i deres Manerer, deres Tale og Tænkemaader, som og i alle deres daarlige og onde Idrætter, da man, saa at sige kunde have dette for Intet - Heraf drog han fremdeles den Følge, at endskiønt Skræderne ligeledes lod til at være meget uskyldige og nyttige Borgere, 294 saa var det dog egentlig dem, som de rette Ophavsmænd og Bestyrere af Klædermoden, der vare første Begyndelse og Aarsag til den store Mængde af Fritænkere, Sværgere og Bandere, syge Fruentimmer, Drukkenbolde, politiske Kandestøbere, Selvmordere, Slagsbrødre og Hanreier, som fandtes derpaa Øen, den Erkeskielm og Løgner, det han var, og skal blive til evig Tid -

Som han nu tillige havde prædiket vidt og bredt, om den skadelige Ødselhed, som Klædermoden skal føre med sig, som og, hvorledes det var saare uanstændigt, at mangen Nar og Springer tidt ved denne Leilighed blev Mynster for en heel Nation; saa søgte han fremdeles at bevise, hvorledes det onde ikke kunde udryddes, saalænge der var Mode, og Moden ikke kunde afskaffes, saa længe der var Skrædere i Landet - Hvorfor det paa hans Ord blev fastsat, at alle Skrædere, som ikke vilde nedlægge deres Haandtering, skulde uden al Naade, forvises Landet, og naar de blev fundne der igien, dømmes til Fæstningsarbeide, uden saa var, at de kom svømmende til Øen, hvilket skulde være dem uformeent - Og drog der i samme Stund 33723 Mestere, Svende og Drengene over til Abekattenes Øe, hvis Afkom befinder sig der endnu i Flor og Velstand indtil denne Dag - Dog blev to eller trehundrede Vinkelskrædere, alle Fuskere og Mænd, der vidste ikke meer af Moden, end en Jydsk Bonde - Disse holdt man tilbage, for at undervise Ungdommen derpaa Øen i de første Regler af Kunsten - Og blev det enhver Familie befalet herefter at sye sine Klæder selv, saanærsom de fornemteste og rigeste, hvilke det var tilladt at holde egne Tienere eller Tienereinder til dette Arbeide; som dog skulde tages af Landets Indfødde, og ikke maatte sye for meer, end en Familie. De Faa, som ingen Slægt havde, og ikke selv kunde komme afsted dermed, kunde lade sye i Raspehusene og hos Slaverne derpaa Øen, hvoraf det ligeledes var paalagt 295 bemeldte Vinkelskrædere, at lære en Deel deres Kunst. - For nu aldeles at afskaffe al Slags Mode, af hvad Navn være kunde, blev det befalet, at saasnart den, som var sat til Fiskal eller Opsynsmand derover, fandt syv, hvis Klæder var fuldkommen eens tilskaarne, da skulde han uden Ophør angive det, og det skulde ansees som en Sammenrottelse og Begyndelsen til et Statsforræderie - Naar Sagen var undersøgt, skulde den, som befandtes at have brugt denne Mode først, i alle Maader frikiendes - De to, som havde optaget den næst efter ham, skulde straffes paa Bøder efter Sagens Beskaffenhed, men de fire sidste skulde uden al Naade sendes over til Abekattenes Øe - Ved disse og fleer ligesaadanne Love, som jeg ikke erindrer, og som jeg overalt intet bryder mig om, vare de Tid efter anden komne saavidt, at der nu hverken var Skræder eller Mode paa den hele udslagne Øe - Alt dette fortalte Skolemesteren mig -

Naar jeg nu kunde sige ham i min Enfoldighed, at vi alle vare eens skabte, og at vi følgelig ligesaa burde nogenledes være ens klædte, som gode Christne; sagde han mig, at det ikke var sandt, at han havde en lang Næse, og jeg en kort, og at den Forskiel var langt betydeligere end den paa smaa og store Opslag - Videre sagde han noget om Naturens Rigdom og Kunstens Fattigdom, hvoraf jeg ikke erindrer et Ord meer - Saa spurgte jeg ham engang, hvorpaa kiende I den Mand i de korte violette Klæder, som I kalder jer Præst, fra en Amtmand eller Borgemester, eller en Grosserer? Og svarede han mig uden Anstød: paa hans exemplariske Fromhed og Dyd, paa hans Iver ved alle Leiligheder at udbrede Guds Ære og Menneskenes Lyksalighed, paa hans større Tienstagtighed og Ydmyghed o. s. f. og vil jeg nu spørge ethvert christent Menneske, om det er Tegn, at kiende Præster paa i vore besværlige Tider? Videre spurgte jeg ham, hvorfor den saa kaldte Opsynsmand over de Fremmede, gik med Støvletter, da han forresten var saa pyntelig og stadselig i alle Maader, som nogen derpaa Øen; hvortil han svarede, at det var, fordi han havde Podagra, og Strømper var ham for kolde - Hvorfor, sagde jeg ydermere, gaaer da den unge Herre med brednæsede Skoe til sine hvide Silke Strømper, og al hans øvrige Stads; hvorpaa han da hverken svarede mig verre eller bedre, end at han havde Ligtorne - Thi kan enhver af disse og flere saadanne Svar lettelig indsee, hvad en ærlig Mand kunde udrette i dette forhexede Land, og om jeg har gjort ilde i at kalde det Ravgallinien -

Alt som nu Tiden gik, begyndte jeg at blive saare bange, og ilde til Mode, og kan jeg vel sige, at jeg i mit Hiertes Angst meer end hundrede Gange ønskede mig tilbage ved Siden af min gode Kone og i Nabolauget af Mester Fapon - Som jeg nu ikke kunde vide, hvad man vilde tage sig for med mig, og jeg intet got var forventende, stod al min Hu kun til, at komme vel fra denne forbandede Ø, førend de otte Dage løb til Ende - Som vi nu saaledes engang gik og snakkede, stak jeg i at løbe af alle Kræfter, ned mod Strandbredden; og forekom det mig, som om meer end hundrede tusinde Mennesker raabte efter mig: Hold paa Skræderen! - Som jeg nu løb, syntes mig, at en holdt mig fast bag i Klæderne, men enten det var et Menneske eller en Biørn skal jeg ikke sige; og rev jeg mig løs, takkende Himlen, at jeg slap med det ene Skiød af min Klædning, som var saare møer af Strandvandet - Da jeg nu naaede Havet, laae der til Lykke en Baad tilrede - - (Her fattes lidet)

(Fortsættelsen følger.)